

● مشخصات کلی سورہ:

- ◁ ترتیب نزول: ۷۴ (بین انبیاء و سجدہ)
- ◁ ترتیب چینش: ۲۳
- ◁ تعداد آیات: ۱۱۸
- ◁ تعداد کلمات: ۱۰۵۵
- ◁ تعداد حروف: ۴۴۸۶
- ◁ وجہ تسمیہ سورہ: آیات ابتدائی سورہ
- ◁ مکان نزول: مکہ
- ◁ ثواب قرائت

« محتوای سوره:

- « تبیین صفات مومنین
- « نشانه های خداشناسی و آثار آن
- « سرگذشت عبرت آموز انبیاء
- « هشدار مستدل به مستکبران
- « تبیین معاد و ابعاد آن
- « بیان حاکمیت فراگیر الهی
- « اشاره به قیامت و حساب و جزا

● آیه شریفه ۱

« افلح:

« مفهوم: لغوی و اصطلاحی
« اهمیت فلاح در قاموس دین
« فراوانی تکرار فلاح در قرآن
« بستر فلاح:

« دنیا

« عقبی

﴿ مصادیق مفلحون: ﴾

﴿ عبادت کنندگان

﴿ صاحبان عمل ثقیل

﴿ دوری کنندگان از بخل

﴿ حزب الله

﴿ اهل ذکر کثیر

﴿ تقوای پیشگان

﴿ مجاهدان

﴿ توبه کنندگان

﴿ المومنون:﴾

﴿ مفهوم ایمان

﴿ حقیقت ایمان:

﴿ علم به حسن و قبح: ناصحیح

﴿ علم به ضرورت عمل: صحیح

﴿ تفاوت:

﴿ علم: عدم فاصله بین نفس و علم

﴿ ایمان: وجود فاصله بین نفس و ایمان

﴿ چرایی عدم عمل: ﴾

﴿ اصل اول: مجاری حس لامسه

﴿ اصل دوم: انواع:

﴿ عالم متنسک

﴿ عالم متہتک

﴿ جاہل متنسک

﴿ جاہل متہتک

● آیه شریفه ۲

﴿ خاشعون: ﴿

﴿ مفهوم: انقیاد درونی با خشیت

﴿ انواع: ذلیلانه و عزیزانه

﴿ مکمل خشوع: خضوع

﴿ مقدمات خشوع

● آیه شریفه ۳

﴿ اعراض از لغو:

﴿ عدم اختصاص به مسلمین

﴿ مفهوم لغو

﴿ نحوه اعراض از لغو

﴿ نسبت مومن با لغو:

﴿ آنچه هست

﴿ آنچه باید باشد

﴿ اثر دوری از لغو

● آیه شریفه ۴

« للزكاه فاعلون:

« مفهوم زکات: لغوی و اصطلاحی

« فراوانی تکرار در قرآن کریم

« اهمیت زکات: یکی از ارکان دین

« اثر زکات: تطهیر انسان

« مصداق: زکات فقهی نیست:

« نزول زکات فقهی در مدینه

« ذکر عبارت «فاعلون»

« عدم ذکر اقامه صلاه

● آیات شریفه ۵-۷

« مفهوم فرج: کنایه از اجتناب از فحشا

« مصداق مجاز:

« ازواج: دائم و موقت

« ما ملکت ایمانهم

« مصادیق غیر مجاز:

« ابتغی وراء ذلک

« ریشه: انحراف از ریشه

« غیر ملومین: تأیید مشروط

● آیه شریفه ۸

﴿ متعلق رعایت:

﴿ امانت:

﴿ حق الله

﴿ حق الناس

﴿ عهد: هر نوع التزام

﴿ راعون: توجه به ابعاد رعایت

﴿ اهمیت موضوع

● آیات شریفه ۱۱-۱۰

﴿ مفهوم فردوس
﴿ فیها: دلیل تانیث
﴿ چرایی استعمال ارث:

﴿ بقاء: عدم زوال و انتقال
﴿ تصاحب: اختیار تصرف
﴿ تعلق در پایان کار
﴿ کسب بدون زحمت
﴿ نسبت وارث و مورث
﴿ نقش وارث در ارث

● آیات شریفہ ۱۶-۱۲

﴿ مراحل تطور انسان: ﴾

﴿ سلالہ من طین ﴾

﴿ نطفہ ﴾

﴿ علقہ ﴾

﴿ مضغہ ﴾

﴿ عظاما ﴾

﴿ فکسوننا العظام لحما ﴾

﴿ انشانہ خلقا آخر ﴾

﴿ لمیتون ﴾

﴿ تبعثون ﴾

● آیه شریفه ۱۲

﴿ مفردات آیه:

﴿ خلق: تقدیر

﴿ سلاله: عصاره

﴿ تاکید آیه: «ل» قسم

﴿ اشارات به خلق انسان: لیس تامه و ناقصه

﴿ تفاوت دو «مِن» در آیه

﴿ الانسان: صلاحیت بالقوه است نه بالفعل

● آیه شریفه ۱۳

﴿ ثُمَّ... نطفه:﴾

﴿ حضرت آدم (ع) از طین و بقیه نطفه

﴿ حضرت آدم (ع) و بقیه همه از طین

﴿ جعلناه:﴾

﴿ اصل خلق با ماست

﴿ استقرار نطفه در رحم با ماست

﴿ قرار مکین:﴾

﴿ تمکن نگهداری نطفه

﴿ تمکن نطفه جهت زیست

● آیه شریفه ۱۴

﴿ مفردات آیه:

﴿ علقه: خون غلیظ بسته شده

﴿ مضغه: گوشت جویده شده

﴿ انشاء: ایجاد همراه تربیت

﴿ برکه: خیر کثیر مستمر

﴿ ثمَّ:

﴿ عطف:

﴿ مغایرت معطوف و معطوف علیه: «ثمَّ»

﴿ عدم مغایرت معطوف و معطوف علیه: «ف»

﴿ مراحل:

﴿ ناصحیح: خلع و لبس

﴿ صحیح: لبس بعد لبس

﴿ خلقنا: دومفعولی شدن «خلق» با معنای تصییر

﴿ فكسونا العظام لحما: آخرین حد اشتراک با حیوان

« انشاناه خلقا آخر:

« احتمالات مفهومی:

« ایجاد

« ارتفاع

« اعطاء و نفخ

« حقیقت انشاء: نفخ روح:

« بخش معلوم

« بخش مجهول

« اهمیت انشاء: تمایز انسان و حیوان

﴿ فتبارک الله: ﴾

﴿ نشئه ویژه: مخصوص انسان

﴿ تبارک در قرآن:

﴿ عام

﴿ خاص

﴿ احسن الخالقین: خالق دیگر؟:

﴿ ناصحیح: هست

﴿ صحیح: نیست

● آیه شریفه ۱۵

- « تاکیدات آیه: «انَّ»، «ل»، جمله اسمیه
- « حقیقت موت: یکی از مراحل تطوّر حیات
- « مویدات متعدد قرآنی جریان موت انسان
- « چرایی استعمال میت به جای مائت
- « ظرافت آیه: ذکر موت در کنار بقیه مراحل

● آیه شریفه ۱۶

« ذکر مرحله نهم بدون ذکر برزخ

« تبعثون: حقانیت عالم:

« ذکر بالصراحه حق

« ذکر حق در لفافه

● آیه شریفه ۱۷

﴿ محور آیه: آیات آفاقی بعد از انفسی

﴿ سبع طرائق:

﴿ مدلول سبع:

﴿ موضوعیت عدد هفت

﴿ دلالت هفت بر کثرت

﴿ هفت محور ورای زمین

﴿ طرائق:

﴿ راه ها: مسیر گردش کرات، مسیر تردد ملائک

﴿ طبقات: مراتب هفتگانه آسمان

« خلق:

« مدلول: مخلوق

« ذکر اسم به جای ضمیر: تاکید

« اثر ذکر خلق: توجه به اصل خلقت

« غافلین:

« ناظر به مفاهیم قبل و بعد

« ناظر به تردد ملائک و رفع نیاز بشر

● آیه شریفه ۱۸

﴿ مفهوم سماء: بالای سر

﴿ بقدر: اختصاص به ماء ندارد

﴿ فاسکناه...: زمین:

﴿ قشر نفوذپذیر

﴿ قشر نفوذناپذیر

﴿ ذهاب: عام:

﴿ خود انسان

﴿ نعمت ها

﴿ نعمت ماء

● آیه شریفه ۱۹

« تکرار «لکم»: دال بر تاکید

« دلیل اشاره به خرما، انگور، زیتون

«به»: مصرف آب:

« معمول: انسان و حیوانات

« سطح خاک: گیاهان معمولی

« عمق کم خاک: درختان

« عمق زیاد خاک: چشمه و قنات

● آیه شریفه ۲۰

﴿ شجره: عطف بر جنّات

﴿ طور سیناء:

﴿ کوه طور معروف

﴿ کوه پربرکت پردرخت زیبا

﴿ صبغ:

﴿ لغوی: رنگ

﴿ اصطلاحی: خورش

● آیات شریفه ۲۱-۲۲

﴿ تکرار «لکم»: دال بر تاکید

﴿ عبره: مایه فهم و استدلال

﴿ منافع کثیره:

﴿ خوردن: گوشت

﴿ سواری: سفر و حضر

﴿ نوشیدن: شیر

﴿ پوشیدن: پوست و پشم

﴿ دارو: بدن و ...

﴿ کود: جهت کشاورزی

﴿ مشاغل متناظر بیشمار

● آیه شریفه ۲۳

- ﴿ مشابه آیات ۲۵ تا ۴۹ سوره مبارکه حضرت هود (ع) ﴾
- ﴿ ذکر نیاز معنوی (هدایت) بعد از نیاز مادی (باران و ...) ﴾
- ﴿ نسبت «علی الفلک» با جریان حضرت نوح (ع) ﴾
- ﴿ لقد ارسلنا: «ل» قسم، «قد» تحقیقیه ﴾
- ﴿ یا قوم: نسبت قوم به خود از باب تحبیب ﴾
- ﴿ اعبدوا الله...: ﴾
- ﴿ عدم الحاد ﴾
- ﴿ وجود شرک: مفهوم ناصحیح و صحیح ﴾

● آیات شریفه ۲۴-۲۵

﴿ ملا: اشراف اهل تکاثر

﴿ شبهات:

﴿ شبهه حسی: ما هذا الا بشر مثلكم

﴿ شبهه کلامی: و لو شاء الله لانزل ملائکه

﴿ شبهه سیاسی: یرید ان یتفضل علیکم

﴿ شبهه تاریخی: ما سمعنا بهذا فی آبائنا

﴿ شبهه روانی: ان هو الا رجل به جنّه

﴿ سایر شبهات: شبهه طبقاتی و ...

● آیه شریفه ۲۶

« زمان درخواست: بعد ۹۵۰ سال دعوت

« مفهوم «ب»:

« بدلیه

« آلت

« بما کذبون: بحث علو شخصی نیست

● آیه شریفه ۲۷

﴿ فاوحینا: «ف» تفریع

﴿ باعیننا: معیت و شهود:

﴿ عام:

﴿ معیت

﴿ شهود

﴿ خاص:

﴿ مثبت: معیت و شهود

﴿ منفی: معیت و شهود

❖ تفسیر سورہ مبارکہ مومنون

﴿ وحینا:

﴿ علمی:

﴿ تشریعی: خاص انبیاء

﴿ غیر تشریعی: مشترک انبیاء و اولیاء

﴿ عملی: مشترک انبیاء و اولیاء

﴿ فار التَّنُور: ابزار عذاب:

﴿ فقط زمین: قارون

﴿ فقط دریا: فرعون

﴿ فقط آسمان: قوم عاد

﴿ ترکیب زمین و آسمان: همین جا

﴿ فاسلک: فادخل

﴿ سبق علیه القول:

﴿ سبق له: نفع

﴿ سبق علیه: ضرر

﴿ فیها: مرجع «ها»: فلک ناظر به سفینه

﴿ ولا تخاطبنی...:

﴿ نفرین: نیاز نیست

﴿ شفاعت:

﴿ فی الجملة نه بالجملة

﴿ شاید ناظر به مرددین

● آیه شریفه ۲۸

﴿ استواء: استقرار و تثبیت

﴿ فقل الحمد لله:

﴿ جمعی نه فردی: انت و من معک

﴿ به محض استواء نه بعدا

﴿ الحمد لله الذی...: وصف خداوند توسط مخلصین

﴿ نجّانا: متعلّق نجات:

﴿ روش کافرانہ کفار

﴿ سرنوشت محتوم کفار

● آیه شریفه ۲۹

﴿ مُنْزَلٌ :

﴿ اسم مکان

﴿ مصدر میمی

﴿ خیرالمنزلین: مختص خداوند(بالذات)

﴿ ضرورت الهی بودن همه مراحل حیات

● آیات شریفه ۳۱-۳۲

« قرن: از مصدر «اقتران»

« رابطه انشاء قرن با ارسال رسل

« فیهم: ارسال:

« الیهم: از غیر ایشان

« فیهم، منهم: از خودشان

« رسولا: احتمالات:

« حضرت صالح علیه السلام

« حضرت هود علیه السلام

● آیات شریفه ۳۸-۳۳

﴿ ملا: عمومیت مخالفت ملا با رسل

﴿ دلیل مخالفت با رسل:

﴿ ملا: ضد برابری و برادری

﴿ الذین کفروا: ضد توحید

﴿ اترفناهم: ضد قناعت و جود

﴿ اترفناهم:

﴿ ریشه اتراف: تکذیب مبدا و معاد

﴿ حقیقت اتراف: سرمستی از مادیات

﴿ اثر اتراف: کوردلی و حق ناپذیری

﴿ شبهات:﴾

﴿ شبهه اول: تماثل:﴾

﴿ ما هذا: از باب تحقیر

﴿ یاکل، یشرب:﴾

﴿ اکل و شرب علامت بشر بودن

﴿ تماثل در ماکول و مشروب

﴿ اثر اکل و شرب: عدم تقدس

﴿ لئن اطعتم: مقایسه اطاعت

﴿ شبهه دوم: نفی معاد:

﴿ دلیل شبهه: هزینه داشتن معاد

﴿ تقدم تراب بر عظام:

﴿ ناظر به گوشت و استخوان

﴿ ناظر به آباء قدیم و جدید

﴿ هیئات:

﴿ فقط همینجا دو بار

﴿ دال بر استبعاد

﴿ الا الدهر: دلالت بر نفی معاد

« شبهه سوم: تهمت افتراء:

« افتری: دلیل تهمت: عدم فهم و عدم قبول

« علی الله: دال بر قبول اصل و وحدت خالق

« نحن:

« ذکر مردم برای جذب ایشان

« ذکر خودشان به عنوان مقتدا

● آیه شریفه ۴۱

﴿ بالحق: «ب»:﴾

﴿ «ب» مصاحبت

﴿ «ب» سببیت

﴿ غناء: برگ خشک و چوب بر سیل، کف داخل دیگ

﴿ فبعدا:

﴿ مطلق: در دنیا و آخرت

﴿ سنت دائمی و فراگیر

﴿ للقوم: مصداق قوم مشخص نیست

● آیه شریفه ۴۲-۴۳

﴿قرونا:

﴿ انشاء اقوام به صورت پیاپی

﴿ بقاء سنت ابتلا و امتحان

﴿ اجل:

﴿ مفهوم: مدت چیزی، نقطه پایان

﴿ انواع: حتمی، مشروط

﴿ صاحبان اجل: افراد، اقوام

﴿ نفی مطلق تاثیر انسان در تقدیم و تاخیر اجل

● آیه شریفه ۴۴

﴿ اصل موضوع: استمرار نبوت

﴿ تترا: وترا: یک یک

﴿ کلَّ ما...: تکذیب مستمر همه انبیاء

﴿ فاتبعنا بعضهم بعضا: انشانا قرونا آخرین

﴿ احادیث:

﴿ حدیث: یادآوری

﴿ احدوثة: فکاهی، مطلب شگفت

﴿ فبعدا:

﴿ مطلق در دنیا و آخرت

﴿ سنت عام نسبت به ظالمان

● آیه شریفه ۴۵

« ارسلنا... بآیاتنا: معجزات با هر دو

« سلطان مبین: عطف خاص بر عام

« مصداق آیات و سلطان:

« آیات: معجزات، سلطان: بیان

« آیات: معجزات، سلطان: معجزه مهم

« آیات: تورات، سلطان: معجزات

● آیات شریفه ۴۶-۴۷

«الی فرعون و ملائه

«فاستکبروا: «ف»: علامت واکنش بلافاصله

«عالین: طغیان بر زمینیان و استبعاد ایشان

«عملکرد قبطنی ها:

«خاص فرعون: انا ربکم الاعلی، ما علمت لکم من اله غیری

«خاص ملا: طبقاتی: لو کان...، کلامی: انومن لبشرین...

«مشترک فرعون و ملا: استکبار و علو

«رابطه استکبار و علو:

«علو خاصیت همیشگی ایشان

«علو عامل و ریشه استکبار

● آیه شریفه ۵۰

« ابن مریم: تصریح به اعجاز
« آیه:

« ناظر به حضرت مریم (علیها السلام)
« ناظر به حضرت عیسی (علیه السلام)
« ناظر به هر دو بزرگوار (علیهما السلام)
« اوینا: ایواء: بازگشت

﴿ ربوه:﴾

﴿ لغوی: از «ربا» و زیادی

﴿ اصطلاحی: زمین بلند و برجسته

﴿ مصداق: کوفه، دمشق، مصر، ناصره، رمله...

﴿ مَعین:

﴿ از مَعن: جاری

﴿ از عین: ظاهر

● آیه شریفه ۵۱

« اطلاق رسل: اشتراک و عمومیت موضوع
« کلوا: عدم موضوعیت اکل و تمهیدی بودن آن
« واعملوا صالحا:

« ریشه عمل صالح: رزق حلال

« مصداق عمل صالح: اصل دین

« علیم:

« هشدار و تحذیر از مخالفت با اوامر الهی

« تحریض و تحریک بر اطاعت اوامر الهی

● آیه شریفه ۵۳

﴿ فَتَقَطَّعُوا: ﴾

﴿ مفهوم تقطّع و تقطیع

﴿ ریشه تقطّع: هوس:

﴿ مؤید: ترتیب آیات

﴿ کیفیت: تفسیر به رای

﴿ زُبُر^{مع}:

﴿ جمع زُبُر^{مع}: قسمت جدا شده پشت موی حیوان

﴿ جمع زبور: کتاب

﴿ فرحون: خاتمه آن: مرگ

● آیات شریفه ۵۵-۵۶

﴿ نمدّهم: ﴾

﴿ مفهوم امداد

﴿ تفاوت مد و امداد

﴿ مال و اولاد:

﴿ موجبہ کلیہ: فتنہ

﴿ موجبہ جزئیہ: شاید خیر، شاید شر

﴿ سنت الہی در عمومیت امداد

﴿ لا یشعرون:

﴿ تصور غلط کفار

﴿ ریشہ تصور غلط

● آیات شریفه ۵۷-۶۱

﴿ ویژگی مومنان:

﴿ ویژگی یک: اشفاق:

﴿ مفهوم اشفاق: دلبستگی همراه با خوف

﴿ تفاوت با خشیت:

﴿ خشیت: خوف ناشی از شناخت غالباً قلبی

﴿ اشفاق: خوف ناشی از محبت غالباً عملی

﴿ کاربرد اشفاق:

﴿ با «مِن»: غلبه معنای خوف

﴿ با «فِی»: غلبه معنای محبت

﴿ ویژگی دو: ایمان:﴾

- ﴿ آیه: امر داعی بشر به خدا
- ﴿ محدوده ایمان: مطلق آیات

﴿ ویژگی سه: توحید:﴾

- ﴿ برّہم: تاکید بر بعد ربوبیت
- ﴿ لایشرکون: مطلق و عام
- ﴿ عدم شرک: وحدت آن با ایمان

« ویژگی چهار: انفاق:

« ایتاء: اعم از عمل صالح و انفاق

« وَجَلَّه:

« مفهوم وَجَلَّه: اضطراب و ترس

« اثر وَجَلَّه: نگرانی در عین انفاق

« ریشه وَجَلَّه: رجوع به خداوند

« انفاق: اثر ایمان و اشفاق

« عاقبت مومنان:

« یسارعون:

« علت سرعت: عوامل چهارگانه سابق

« ضرورت سرعت: اقتضای حرکت در صراط

« مدلول سرعت: از جانب عبد و مولا

« لها: الیها

« سابقون: نتیجه حرکت: سبقت در عبودیت

● آیه شریفه ۶۲

« اصل موضوع: ذکر عدم تکلف و عدم ظلم
عدم تکلف و نفی حرج:

« چرایی موضوع: تعدیل نه تعطیل

« انواع نفی حرج: مطلق، نسبی

« متعلّق: اعتقادات، احکام

« انحراف محتمل: خلط مفاهیم

« کتاب ینطق بالحق:

« تصور ناصحیح: نظر فخر رازی

« تصور صحیح: تجسم نفس عمل

● آیه شریفه ۶۳

﴿ بل: انتقال مطلب از مومنین به کفار

﴿ هذا: آیات قرآن

﴿ اعمال من دون ذلک: مطلق عصیان

﴿ مشکل کفار:

﴿ سوء فعلی: لهم اعمال من دون ذلک

﴿ سوء فاعلی: قلوبهم فی غمره

● آیات شریفه ۶۴-۶۵

- ﴿ اخذنا: اخذ: مطلق عذاب
- ﴿ مترفیهم: چرایی ذکر ایشان
- ﴿ یجئرون: جئار: ناله همراه استنصار
- ﴿ لا تجئروا: التفات حاوی تشدید توبیخ
- ﴿ لا تنصرون:

- ﴿ عدم نصرت سایرین در دنیا
- ﴿ فقدان ناصران ادعایی در دنیا (بتها)
- ﴿ محرومیت از تنها ناصر قیامت

● آیات شریفه ۶۶-۶۷

﴿ چرایی عدم نصرت و جُئار: قد کانت آیاتی...
﴿ اعقاب: جمع عَقِب: پاشنه پا
﴿ تنکصون: نکوص: ارتجاع و عقبگرد
﴿ مستکبرین: گردنکشی علاوه بر نکوص
﴿ به: «ه»: قرآن، حضرت، احکام یا استکبار
﴿ سامرا: سَمَر: گفتگوی شبانه، سایه ماه در شب
﴿ تهجرون:

﴿ هُجر: فحش دادن

﴿ هَجَر: مسخره کردن، هذیان گفتن

● آیات شریفه ۶۸-۷۲

﴿ مشکل کفار:

﴿ مشکل یک: عدم تدبیر:

﴿ افلم: استفهام انکاری

﴿ القول: «ال» عهد

﴿ مصداق القول: متعدد

﴿ مشکل دو: نفی سابقه رسالت:

﴿ حجت الهی: نبی، امام، عالم

﴿ برخورد با حجج سابق

﴿ اثر جدید بودن امور

« مشکل سه: عدم شناخت حضرت:

« شناخت خود حضرت

« زبان واحد با حضرت

« مشکل چهار: نسبت جنون:

« ریشه عمل: بت پرستی بجای واحد پرستی

« جائهم بالحق: هم در ادعا هم در دعوت

« اکثرهم: کفار مرجع نه قاطبه توده مقلد

« للحق: تقدم بر کارهون: تاکید بر متعلق

« کارهون: مشکل چیست: میل به رهایی

« مشکل پنج: مال دوستی:

« مفردات:

« خرج: امر مصرف و تمام شدنی

« خراج: بودجه مستمر و دائم

« خراج ربک خیر: انفال، زکاه، خمس، فیه

« اجر رسالت: اگر هست برای ماست

« نتیجه احاله به کفار:

« انواع فساد محتمل:

« تکوینی

« تشریعی

« متعلق فساد: سموات، ارض، فیهن

« اتیناهم: «بل»: تعلیل اتیان ذکر

« ذکرهم: قرآن متناسب با شان آنها

● آیات شریفه ۷۳-۷۴

﴿ لتدعوهم: علیرغم اشکالات کفار

﴿ لا یومنون بالآخره: ریشه: انکار معاد

﴿ لناکبون:

﴿ تاکیدات: انَّ، ل، جمله اسمیه

﴿ نکوب: انحراف از مسیر

● آیه شریفه ۷۵

﴿ ولو: نمونه های متعدد در میان اقوام

﴿ للَجَّوَا: لجاج: سرسختی و عناد در عمل

﴿ یعمهون: عمه: تردید به خاطر حیرت

﴿ اتمام کار مشرکین: عدم افاقه رحمت

● آیه شریفه ۷۶

« عذاب: مصداق آن عذاب خفیف است
« استکانوا:

« از گون: باب استفعال

« از گین: باب استفعال

« از سکون: باب افتعال

« یتضرعون: ضرع: سینه: تسلیم شیر به بچه

● آیه شریفه ۷۷

﴿ عذاب:﴾

﴿ تربیتی﴾

﴿ استیصال﴾

﴿ فتحنا: پس از عدم افاقه رحمت﴾

﴿ عذاب شدید: مرگ، قحطی، شمشیر بدر﴾

﴿ مُبلسون: اِبلّاس: اندوه پس از شدت﴾

● آیه شریفه ۷۸

﴿ ذکر سه آیه ناظر به سه آیه قبل

﴿ نعمت‌های مذکور در آیه:

﴿ تجربی: سمع و بصر

﴿ تجریدی: فواد

﴿ قليلا ما تشكرون: عدم استفاده صحیح

● آیه شریفه ۷۹

﴿ ذرء: آفرینش، ایجاد و اظهار

﴿ اتصال ذرء به حشر:

﴿ هدفداری خلقت

﴿ مرگ: یک مرحله

﴿ تحشرون: حشر: بیرون کردن

● آیه شریفه ۸۰

« اصل احياء و اماته: بزرگترین عبرت

« نسبت احياء و اماته با لیل و نهار

« اختلاف الیل و النهار:

« خلفه و پشت سر هم بودن

« اختلاف در میزان در طول سال

« اختلاف با هم در نور و ظلمت

« تعقلون: هدف احياء، اماته، لیل و نهار: تعقل بشر

● آیات شریفہ ۸۱-۸۳

﴿ تقلید: مثل ما قال الاولون

﴿ استبعاد:

﴿ قالب: استفہام انکاری

﴿ مدلول: عدم ارائہ دلیل

﴿ پاسخ ادعا: خلق اول، ...

« انکار:

« مفردات و مراجع: وعدنا، هذا، اساطیر

« ریشه انکار:

« تصور غلط از معاد:

« عود به دنیا

« وقوع مکرر یا بالفعل

« هزینه بر بودن معاد

« جمع با آیه: ما سمعنا بهذا فی آبائنا...

● آیات شریفه ۸۴-۸۹

﴿ سه آیه در پاسخ به واکنش کفار

﴿ سوال اول:

﴿ متعلق سوال: مالکیت

﴿ انواع مالکیت:

﴿ قانونی و اعتباری

﴿ حقیقی: محل بحث

﴿ پاسخ سوال: سيقولون لله

﴿ ریشه عدم تذکر: جهل

﴿ سوال دوم:

﴿ متعلق سوال: ربوبیت

﴿ مفردات:

﴿ رب: مالک مصلح

﴿ عرش: مرکز اوامر الہی

﴿ پاسخ مشرکان: سيقولون لله (به جای الله)

﴿ ریشه انکار: عدم تقوی

◀ سوال سوم:

◀ متعلّق سوال: حاکمیت

◀ ملکوت: قدرت مطلق بر هستی

◀ یجیر و لا یجار علیه:

◀ جوار: حمایت و حفاظت

◀ مدلول: همه محتاج حمایت خداوند

◀ ان کنتم تعلمون: با مجاری تجربی و تجربیدی

◀ پاسخ مشرکان:

◀ سیقولون لله (به جای الله)

◀ نسبت سحر به حضرت (ص)

● آیه شریفه ۹۱

« آیات متناظر:

« نسبت صریح «ولد الله»

« انتساب تشریفی خود به خداوند

« اتخاذ فرزند دیگری توسط خداوند

« نسبت بخش های آیه با هم

﴿ بستر موضوع:

﴿ آثار در خالقیت:

﴿ لذهب کل اله بما خلق

﴿ لعلا بعضهم علی بعض:

﴿ انواع تدبیر:

﴿ طولی

﴿ عرضی

﴿ مفهوم علو

﴿ لفسدتا: اثر علو:

﴿ یکسانی خلق و تدبیر

﴿ تفاوت خلق و تدبیر

﴿ ربوبیت: انتقال منظم؟ ﴾

﴿ نفی خصوصیت ذاتی اله در این فرض ﴾

﴿ نظر مشرکین بر استقلال نه تفویض ﴾

﴿ ویژگی لایتغیر خداوند و انسان ﴾

﴿ منوط شدن شفاعت به اذن الهی ﴾

● آیه شریفه ۹۲

«عالم الغیب والشهاده:

« مفهوم غیب برای خداوند

« اثر علم خداوند به غیب

« تضمّن تهدید برای مشرکین

« نسبت علم به غیب با نفی اله

« انواع نفی اله توسط خداوند

« تعالی عما یشرکون: ممنوعیت حتی ذکر نام بتها

● آیات شریفه ۹۳-۹۴

- ﴿ اَمَّا تَرِيْنِيْ: دلالت بر وقوع عذاب دنیوی
- ﴿ ما یوعدون: مصداق: جنگ بدر
- ﴿ درخواست حضرت: ادامه لجاج مشرکین
- ﴿ تکرار «رب»: دلالت بر استغاثه
- ﴿ ظالمین: انواع مفاهیم:

﴿ قابلیت جمع مشتقات

﴿ عدم قابلیت جمع مشتقات

﴿ بار هشدار آیه به مشرکین

● آیه شریفه ۹۵

« تاکیدات: «انَّ»، «ل» »

« نعهدم: استعمال وعد در معنای وعید »

« تاخیر عذاب: »

« از جهت ضعف فاعل: ناصحیح »

« از جهت مهلت به قابل: صحیح »

● آیه شریفه ۹۶

﴿ حوزه برخورد:﴾

﴿ احکام: در قبال دشمن و دوست

﴿ حقوق: در قبال دشمن و دوست

﴿ اخلاق: در قبال دشمن و دوست

﴿ اثر دفع احسن: تبدیل دشمن به دوست

﴿ نحن اعلم...: تسلی حضرت

● آیات شریفه ۹۷-۹۸

﴿ اعوذ: اعاده از باب دفع نه رفع

﴿ هَمَزات: چرایی جمع:

﴿ تنوع مسیر شیاطین

﴿ تنوع تعداد شیاطین

﴿ تنوع روش شیاطین

﴿ تکرار رب: در کنار تکرار اعاده: خطر هَمَزات

﴿ يحضرون:

﴿ نگرانی رفتن به مجلس شیاطین

﴿ نگرانی از آمدن شیاطین به مجلس ما

● آیه شریفه ۹۹

﴿ حتی: اتصال به «اعلم بما یصفون»

﴿ جاء: فاعل موت انسان نیست

﴿ ربّ: از باب استغاثه شدید

﴿ ارجعون:

﴿ چرایی جمع بودن فعل

﴿ چرایی منع رجوع

﴿ آیات متناظر با موضوع:

﴿ درخواست بازگشت و ترخیص

﴿ درخواست مرگ و خلاصی

● آیه شریفه ۱۰۰

﴿ طلب رجوع: اصل رجوع، عمل صالح، هر دو
﴿ فیما ترک: احتمالات:

﴿ مآثرک مالی
﴿ کلیه واجبات

﴿ کلاً:

﴿ مفهوم: تبعید، منع، ابطال
﴿ متعلق: نفی رجوع، عمل صالح، هر دو
﴿ عدم عمومیت خطاب

﴿ هو قائلها:﴾

﴿ طبیعی است چنین ادعایی
﴿ فقط قول و ادعاست نه فعل
﴿ قول صرف است بدون جواب

﴿ ورائهم: پیش رو

﴿ برزخ:

﴿ مفهوم: حازر و مانع
﴿ آیات متناظر: صریح و غیر صریح
﴿ حقیقت برزخ: قبر

﴿ الی یوم یبعثون: طول آن: بسته به ایمان افراد

● آیه شریفه ۱۰۱

﴿ صور:

﴿ اول: مدهوش شدن همگان

﴿ دوم: بیداری همگان

﴿ اثر نفخ:

﴿ فلا انساب:

﴿ دلیل نفی انساب

﴿ نسب و سبب باقی در عقبی

﴿ لا یتسائلون:

﴿ مدلول: عدم نفع درخواست از هم

﴿ جمع آیات نفی و اثبات تسائل

● آیه شریفه ۱۰۲

﴿ موازین: جمع میزان یا موزون
﴿ آیات متناظر:

- ﴿ وضع میزان و عدم ظلم در آن
- ﴿ اضلاع موضوع: میزان، وزن، موزون
- ﴿ عدم وجود میزان برای برخی افراد
- ﴿ توزیع افراد بدون ذکر میزان
- ﴿ ذکر میزان و وزن با تقسیم افراد

● آیات شریفه ۱۰۳-۱۰۴

﴿ مفردات: لَفَح، کُلُوح

﴿ خسروا انفسهم: زیان در اصل نفس

﴿ تشدید عذاب:

﴿ خسروا انفسهم

﴿ فی جهنم خالدون

﴿ تلفح وجوههم النار

﴿ هم فیها کالْحُون

● آیات شریفه ۱۰۵-۱۰۷

﴿ استمرار:

﴿ هدایت: تُتلی

﴿ تکذیب: کُنتم تکذِّبون

﴿ شقوتنا:

﴿ مفهوم: تمهید اسباب گرفتاری

﴿ انتساب شقوت به خود

﴿ ضالین: اقرار با ذهنیت دنیوی

﴿ منها: من النار

● آیه شریفه ۱۰۸

﴿ عدم جواز عذر: عقوبت حداکثری

﴿ اخسئوا: تبعید همراه تحقیر

﴿ لا تکلمون:

﴿ برخورد خداوند در عقبی

﴿ دلیل منع تکلم: دروغگویی

● آیات شریفه ۱۰۹-۱۱۱

- « عادت مشرکین: استهزاء مومنین
- « ربّنا: دقت در تفاوت «ربّنا» مومن و مشرک
- « فاغفرلنا وارحمنا: عدم غرور مومن و نگرانی او
- « سِخْرِيًّا: مفهوم عبارت و ریشه انجام آن
- « انسوكم ذكرى: غیرت خداوند نسبت به مومن
- « كنتم منهم تضحكون: استمرار استهزاء
- « انّهم هم الفائزون: «هم» دال بر انحصار
- « الفائزون: مفهوم و مصداق فائزون

● آیات شریفه ۱۱۲-۱۱۴

« زمان خطاب: قبل «اٰخسئوا»

« فی الارض: دنیا، قبر، برزخ

« یوما او بعض یوم:

« قائل: منکران قیامت، حساب و ...

« چرایی قلیل شماری؟ عظمت عقبی

« عادّین: قرائات:

« عادّین: شمارشگران

« عادین: ستمگران

« عادیین: معمرین

« قلیلا: قول خداوند: بی ارزشی دنیا

« لو انکم: شرطیه، رجائیہ

● آیات شریفہ ۱۱۵-۱۱۶

﴿ عبث: کار بیہودہ و بی هدف

﴿ برہان ہدفمندی:

﴿ تعالیٰ اللہ الملک

﴿ الحق

﴿ لا الہ الاّ هو

﴿ رب العرش الکریم

﴿ رب العرش الکریم:

﴿ کرامت: وصف خیر کثیر

﴿ مصادیق متعدد کریم در قرآن

﴿ کرامت: مقول به تشکیک

﴿ اکرم: ذات باری تعالی

﴿ هدف خلقت: مورد تصریح قرآن

● آیه شریفه ۱۱۷

« حالات مشرکین:

« عبادت خداوند و غیر او

« عبادت صرف اصنام

« لا برهان له به: وصف ذاتی «الها آخر»

« فانما حسابه عند ربه: تهدید مشرکین

« لا یفلح الکافرون:

« فقدان برهان مشرکین

« وجود برهان متقابل

● آیه شریفه ۱۱۸

﴿ ترتیب دعا:

﴿ ابتدا طلب مغفرت

﴿ سپس نزول رحمت

﴿ قل:

خطاب به حضرت (ص) اما عدم اختصاص به ایشان
توصیه عمومی برای طلب مغفرت

و آخر دعوانا ان الحمد لله
رب العالمين